

Delgivningskvitto

Klagande

Sändlista

Motparter

Degerhamn Vind AB

Mörbylånga kommun
Kommunstyrelsen

**Angående överklagande av anmälan enligt miljöbalken avseende
vindkraftverk på fastigheterna Degerhamn 4:83 och 4:1, Mörbylånga
(kommunstyrelsens beslut 2014-01-14, § 17, dnr 2013/000818-378)**

Länsstyrelsens beslut

1. Länsstyrelsen avvisar överklagandena från Stig Homstedt, Birgitta Ström, Eva och Lars Ettarp och Carina Blomström-Lundqvist.
2. Länsstyrelsen avslår Fritz Erikssons yrkanden om försiktighetsmått
3. Överklagandena i övrigt avslås.

Bakgrund och yrkanden m.m.

Det överklagade beslutet

Kommunstyrelsen i Mörbylånga har efter anmälan från Degerhamn Vind AB meddelat försiktighetsmått för uppförande och drift av tre vindkraftverk med maximal totalhöjd 130,5 m. Anmälan resulterade i försiktighetsmått om bl.a. buller, skuggning vid uteplats samt vissa hänsyn till natur- och kulturvärden.

Kommunstyrelsen har meddelat bygglov och den prövningen har skett samordnat med prövningen av anmälan (kommunstyrelsens beslut samma dag § 16, prövas av Länsstyrelsen som dnr 403-2853-14).

Av till beslutet bifogat tjänsteutlåtande framgår i huvudsak följande. Platsen ligger utanför detaljplanerat området och inom föreslaget utbyggnadsområde för vindkraft i kommunens Vindkraftsplan från augusti 2013. I söder gränsar området till Natura 2000-området Stora Alvaret, naturreservatet Albrunna och betespräglad alvarlandskap. Området är flackt och industriexploaterat. Verken ligger ca 800 m öster om väg 136 och Degerhamns idrottsanläggning, samt ca 1 000 m nordost om Albrunna samhälle. Vindkraftverken ska ingå i en grupp om totalt högst sex verk, varav dessa utgör de tre nordligaste verken. Ansökan bedöms ge en god hushållning av mark- och vattenområden. Vindkraftverken anses inte oförenliga med områdets status som världsarv. Vid avvägningen mellan nyttan av vindkraftverken och de störningar som kan förväntas uppstå bedöms nyttan vara större och att störningar i omgivningen får accepteras. Länsstyrelsen har 2012-03-26 beslutat att uppförandet och driften inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Miljökonsekvensbeskrivningen har begränsats i enlighet med det. Länsstyrelsen lämnade tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken i anledning av närheten till Natura 2000-området Stora Alvaret (2012-10-17, *Länsstyrelsens notering*). Av

miljökonsekvensbeskrivningen framgår bl.a. följande. Påverkan på flora utgörs främst av förlust av växtplatser och bedöms vara liten även om en del värdefull mark påverkas. Påverkan kan ske på habitat för höksångare i buskage längs befintliga vägar i delar av området. Brun kärrhök och eventuellt tornfalk och ormvråk häckar inom etableringsområdet. Ängshök bedöms inte påverkas nämnvärt. Havsörn häckar ca 2,5 km från platsen. I södra delen av området finns en artrik fladdermusfauna. Det föreslås att de två sydligaste av parkens sex verk stängs av under en utredningstid. Påverkan på landskapsbilden bedöms inte bli påtaglig. Buller kommer att begränsas till 40 dB(A) i enlighet med naturvårdsverkets riktlinjer. Kumulativa bullernivåer tillsammans med befintliga verk visar att ett fåtal fastigheter kan komma att utsättas för bullernivåer över 40 dB(A). Ljudnivåerna överskrids dock redan på grund av befintliga verk som enligt tillstånd får ge högst 41 dB(A) samt till följd av Cementas verksamhet. Ljudnivåerna kommer inte att öka genom den nya etableringen. Skuggberäkningar visar att rörliga skuggor kan begränsas till 8 timmar per år om driften anpassas.

Överklagandena

Göran Andersson, Katrine (Kate) Larsson, Lennart Andersson, Stig Holmstedt, Britt-Marie Frid Wideqvist, Boris Esselwall, Eva Blanch och Ove Johansson, Stefan Quick och Gunn Quick, Lars Lundgren och Gertrud Olsson, Birgitta Ström, Sture Wedin och Carina Wedin, Christina Myrbäck, Ingegerd Björck och Björn Björck, Ghia Krantz Bohlin, Gunnar Andersson och Birgitta Andersson, Karin Reimegård, Ann-Sofi Wase Vestberg och Ture Vestberg, Majlis Bergman, Lars Ettarp och Eva Ettarp, Ann Boman och Ann Boman Utveckling AB, Magnus Signér, Carin Jadesol och Sven Arrelöv, Leif Medin och Marie-Louse Heljebrand,

Peter Lehmann och Birgitta Lehman, Stefan Andersson och Marie-Louise Andersson, Ronnie Nederfeldt, Anders Carlberg och Lena Carlberg, Stig Ramel och Amelie Stenbeck-Ramel har i likalydande skrivelser anfört i huvudsak följande. De yrkar i första hand att Länsstyrelsen avslår ansökan om bygglov och förbjuder verksamheten enligt miljöbalken. I andra hand yrkas att ärendena återförvisas för förnyad handläggning. Klagandena yrkar inhibition. Vidare hemställs om att yttrande från Naturvårdsverket inhämtas avseende lokaliseringen i ett område med höga naturvärden, att yttrande från Länsstyrelsen inhämtas avseende dispens från artskyddsförordningen, samt att yttrande inhämtas från Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet avseende påverkan på riksintressen. Eftersom ärendena påverkar områdets Världsarvsstatus bör Regeringen yttra sig.

Klagandena har anfört att deras enskilda intressen berörs på följande sätt. Utsikten kommer att skymmas och risken att störas av buller är mycket hög.

Fastighetspriserna är beroende av det unika landskapet på södra Öland. Det unika landskapet är även en orsak till att de sökt sig till södra Öland och köpt fastigheter där.

Tidigare prövning: Liknande fråga har tidigare prövats av regeringen som i beslut 1998 avslog en ansökan om uppförande av vindkraftverk med 61 m totalhöjd. Sedan dess har nya faktorer som talar mot etableringen tillkommit, bl.a. Natura 2000 och Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap.

Kommunens handläggning: Mörbylånga kommun har i remissyttrande 2013-01-30 angående Energimyndighetens förslag till uppdatering av riksintresse för vindbruk påtalat att vindkraftsetablering i området Ottenby och Alvaret ses som helt

oacceptabelt. Enligt remissvaret innebär bebyggelse att fullständigt förstöra förutsättningarna för besöksnäringen som är kommunens näst största näringsgren. Skrivelse från Icomos innehållande varning om att världsarvsstatusen kan komma att dras in, har inte beretts eller blivit beslutsunderlag i ärendena.

Sökandena har inte genomfört samråd enligt 26 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) med statliga och kommunala myndigheter samt organisationer och enskilda som kan antas ha ett särskilt intresse. Endast informationsmöte har anordnats och det saknas protokoll eller anteckningar.

Överensstämmelse med Vindbruksplanen: Området benämns Alburna Norra i vindbruksplanen. På sid 90 framgår att etablering bör prövas mot följande värden: Natura 2000-området Stora Alvaret, riksintresse för naturvård (Stora Alvaret), riksintresse för kulturmiljö (Albrunna-Vickleby), Stormarens naturreservat Albrunna, länets naturmiljöprogram Stora Alvaret, länets kulturmiljöprogram Södra Ölands odlingslandskap, landskapsbildskydd, ängs- och betesmarkinventering TUVÅ (Jordbruksverket), äng- och hagmarksinventering (länsstyrelsen), rödlistade arter och fornminnen. Av beslutshandlingarna kan inte utläsas att prövning har skett mot dessa värden. Av vindbruksplanen framgår vidare att etableringar bör ske med ojämna antal verk, att verken inte bör konkurrera med landmärken eller karaktärselement, verk ska ha samma turbinhöjd, verk ska utföras med lägsta tänkbara totalhöjd, verk ska placeras så att gällande regler om buller och skuggpåverkan för närboende uppfylls. I besluten finns ingen förklaring till varför avsteg från planen beviljats.

Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB): Nollalternativet har fått föga utrymme. MKB är framtagen av sökande och tonar ned negativa aspekter. MKB innehåller

oprecisa och undanglidande formuleringar. MKB innehåller ofta bedömningar utan redovisning av fakta. Ofta saknas källhänvisningar och bakomliggande resonemang. Valet av antal verk, höjd och rotordiameter har styrts av önskemålet om att producera 52 GWh/år och inte av miljöpåverkan. Argumentet att vindkraftverken kan ersätta kolproducerad el är inte hållbart då elen ska gå till Cementas verksamhet som använder svensk el som till 97 % är fossilfri.

Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap: Sverige har ratificerat Världsarvskonventionen. Länsstyrelsen har i yttrande 2012-01-01 (dnr 409-6947-11) till Icomos uttalat att storskalig vindbruksindustri innebär stora risker för upplevelsen av det öländska landskapet och att riktlinjerna i vindbruksplanen måste tillämpas ytterst strikt för att världsarvet inte ska skadas.

Kulturmiljö: Etableringen kommer att upplevas som dominant vid Gettinge gravfält som är ett av de mest besökta turistmålen på södra delen av ön. Upplevelsen av de av människor helt opåverkade vyerna över Alvaret skulle förändras. MKB:n har gett föga utrymme åt riksintresset för kulturmiljö Albrunna-Vickleby. I arbetet med vindbruksplanen utgick området Albrunna Södra, ca 1 km från Albrunna Norra, p.g.a. konsekvenserna för kulturmiljön. De faktorerna är aktuella att beakta även i dessa ärenden.

Påverkan på fågellivet: Södra Öland är ett av Sveriges intressantaste fågelområden. Lokaliseringar när fågelskyddsområden, viktiga rast- och födosöksområden samt viktiga flyttfågelsträck bör undvikas. MKB är otillräcklig för att avgöra lokaliseringen. Inventering och genomgång av databaser och litteratur är yttlig. Enligt rapportsystemet Svalan har 228 fågelarter setts i området.

Etableringsområdet ligger inom en Atlasinventering i regi av Sveriges Ornitologiska förening (SOF) som omfattar ett område om 5 x 5 km. Inventeringen visar 150 arter vilket är det största antalet häckningsindicier på Öland jämte Ottenbyområdet. Nio rödlistade arter finns med: brunnar, småtärna, tornseglare, sånglärka, backsvala, sydlig gulärta, höksångare, pungmes och rosenfink. Fem arter är upptagna i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv: brun kärrhök, ljunpipare, småtärna, höksångare och törnskata. Verken ligger i korsningen av två av Sveriges tre största flyttfågelstråk. Årligen passerar tiotals miljoner fåglar. I området är Öland endast 8 km bred. Därför berörs området starkt av det nordsydliga sträcket. På vår och höst sneddar arktiska gäss, främst vitkindade, över området och passerar ibland på låg höjd och i dimma eller mörker. Större termikflygande fåglar som örnar, glador, storkar och tranor drar ofta norrut över området efter ofullbordade sträckförsök. I det angränsande Natura 2000-området finns boplatser för havsörn, kungsörn, ängshök, brun kärrhök och stenfalk. Även ormvråk och tornfalk häckar i närområdet.

Albrunna kalkbrott hyser om kring en tiondel av Ölands höksångarpopulation eller ca 6 % av den svenska stammen. Det finns ingen tidigare erfarenhet om hur vindkraftverk påverkar en så tät och omfattande höksångarpopulation.

Påverkan på fladdermöss: Fladdermöss är rikligt förekommande i etableringsområdet. Av MKB framkommer att individer rimligen kommer att dödas. Flertalet förekommande arter är riskarter för kollisioner med vindkraftverk. Ökad aktivitet i området kan göra att fladdermuskolonier överges. Albrunna stenbrott är artrikt. Nio arter har påträffats. Ett skyddsavstånd om 2 km bör tillämpas vilket innefattar samtliga sex verk. Kommunen har endast föreskrivit att verk ska stängas av vid ”särskilt hög” risk för kollision vilket strider mot artskyddsförordningen.

Konsekvenser för turister och fastighetsägare: Turismen är kommunens näst viktigaste näringsverksamhet. Kommunen har en turismstrategi 2013-06-18 som anger den säregna naturen, framförallt Stora Alvaret, som det främsta skälet att besöka ön. Målet är att fördubbla turism- och besöksnäringen till år 2020.

Området är välbesökt av ornitologer och andra friluftsintrösserade bl.a. på grund av den rika vattenbundna fågelfaunan. Verken kommer att upplevas som mycket störande. Det sydligaste verket är planerat vid utsiktspunkten över sjön och bergväggarna i kalkbrottet, punkten som även är slutet på den kända vandringsleden Bergstigen.

Fastighetspriserna är beroende av det unika landskapet på södra Öland. ”Sommaröläningar” eller snarare deltidsboende utgör ett stort ekonomiskt tillskott som gynnar lokala företag. För många fastighetsägare har motivet till att etablera sig i området varit den orörda naturen och det fascinerande landskapet.

Ljudberäkningar: MKB saknar uppgifter om fabrikat och modell som använts i underlaget. MKB har behandlat frågan om addering av buller endast utifrån befintliga och planerade vindkraftverk. Hänsyn måste även tas till Cementa AB:s verksamhet som alstrar betydande buller. På grund av de korta avstånden mellan verken (380 m) finns en betydande risk för att bullret förstärks genom interferens. I MKB anges att ljuden från verk döljs av andra omgivningsljud från t.ex. träd. På alvaret är maskeringen av ljud på grund av träd obefintlig. Riskerna är snarare att ljud studsar.

Buller: Övervägande del av fastigheterna är fritidsbebyggelse. Riktvärdet 35 dB(A) bör tillämpas.

Lågfrekvent buller: I vindbruksplanen betonas vikten av att bedöma förekomsten av lågfrekvent buller. Stora verk alstrar mer lågfrekvent buller. Studier vid Göteborgs universitet har visat indikationer på sömnstörningar vilket kan påverka återhämtning och god hälsa m.m. I Gotlands kommun gäller riktvärdet 1 000 m mellan vindkraftverk och bebyggelse.

Landskapsbilden: Analysen har inte baserats på Boverkets riktlinjer eller efter dialog med boende. I vindbruksplanen framhålls att vindkraftsetablering i det öppna landskapet kan påverka värdefulla miljöer långt från utredningsområdet. Alvaret är ett landskapsrum som karaktäriseras av storslagenhet, lugn och avskildhet. Det är miljöer som Boverket beskriver som särskilt känsliga och bevaransvärda. Verken konkurrerar med landmärken som kyrktornet i Södra Möckleby. Fotomontagen representerar endast en del av upplevelsen då de inte förmedlar rörelse. Fotopunkter har valts där förgrundsobjekt som träd och buskage döljer verken. Fotografier är tagna under dagar med horisontdis eller låga moln. Vidvinkelobjektiv visar inte omvärlden på samma sätt som mänskliga ögon.

Höjd och antal verk: Enligt Vindbruksplanen ska lägsta möjliga tornhöjder väljas. Kommunen har inte redovisat varför 130 m har godtagits. Det har inte redovisats vilka avvägningar som har gjorts för att komma fram till att 130 m är en godtagbar höjd. Enligt MKB kommer höjdskillnaderna mellan turbinhöjderna att vara 7 m. Boverket anser att större än 5 m skillnader bör regleras. enligt Vindbruksplanen bör antalet verk vara ojämnt vilket också allmänt är estetiskt mer tilltalande. Kommunen har inte redovisat skäl för avsteget.

Efterbehandling m.m.: Fundamenten kommer att börja spricka med tiden och inom hundra år sticker krackelerad betong med sönderrostade armeringsjärn upp. Kommande generationer får ta hand om återställandet.

Henriette Jarild Koblanck och Richard Koblanck har i huvudsak anfört följande. De yrkar att Länsstyrelsen upphäver byggloven. Vidare har de yrkat att Länsstyrelsen tillser att kommunens beslut om Vindkraftsplan upphävs.

Till stöd för sin talan har de anfört följande. Det framgår inte hur etableringen påverkar Världsarvstatusen. Det är inte försvarbart att riskera områdets världsarvsstatus för vindkraftsetableringen. Bilderna visar vilket brutalt ingrepp det medför i landskapet. Placeringen har inte bestämts exakt. Etableringen borde ha prövats för varje enskilt verk genom detaljplan vilket är det enda sättet att få en juridiskt hållbar prövning. Besluten är grundade på översiktsplanen som inte är ett bindande dokument. Vindbruksplanen borde ha ett tematiskt tillägg för varje motstående intresse som enligt planen ska beaktas vid vindkraftsetableringar. I MKB anges att ytterligare åtta verk kan komma att placeras i området vilket inte har behandlats. Ljud- och skuggstörningar har behandlats översiktligt. Bebyggelsen i området är småskalig och äldre. Det borde ha utretts vad som krävs för att komma ned till 35 dB(A) och garantera tyst sida utomhus vid varje bostad. Det redovisas inte hur störande skuggningen är för närboende. Etableringen strider mot Vindbruksplanens riktlinjer om att platser som redan är ianspråktagna av höga eller skrymmande anläggningar bör kunna prövas för vindenergiproduktion: Norra Albrunna kan inte sägas vara ett sådant område. Etableringen uppfyller inte riktlinjerna om 5 km avstånd till närmaste annan grupp. Kommunen har inte motiverat hur alternativet med fem verk och totalhöjd 130 m har behandlats. I MKB redovisas generella beräkningsmetoder för buller och anges att gällande

gränsvärden endast överskrids i vissa delar av området. Vidare hänvisas till att störningsnivån till följd av pågående verksamhet redan ligger högre i delar av området och att denna högre ljudnivå då måste tålas. Kommunen har frångått riktlinjen om udda antal verk. Byggloven är ofullständiga då de inte anger slutlig position, inte redovisar placering av kopplingsstationer/kiosker, det saknas villkor om återställande av marken, det saknas redovisning av tillfarter under byggtiden och om hur tillsyn, reparation och underhåll kommer att anordnas när verken uppförts, det saknas information om vilka grusvägar och passager som kommer att förbättras och kompletteras för framkomlighet, det saknas uppgifter om åtgärder för att minimera störningar under byggtiden. Det ifrågasätts om inte samtliga tillstånd m.m. borde ha retts ut innan kommunen beviljade bygglov. Uppgifter saknas om efterbehandling.

Carina Blomström Lundqvist har överklagat beslutet och yrkat att det inhiberas. I första hand yrkas att byggloven avslås och verksamheten förbjuds; i andra hand att ärendena återförvisas för ny handläggning. Hon har i huvudsak anfört följande. Det sista unika oemotståndligt vackra på Öland tas bort. Besluten uppfyller inte kraven i 2 kap plan- och bygglagen, de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken och riksintresse- och områdesskyddsreglerna i 3, 4 och 7 kap miljöbalken. Förordnande om landskapsbildskydd negligeras. Projektet uppfyller inte kraven på lämplig lokalisering. Ärendet har såväl nationell som internationell betydelse och yttrande bör inhämtas från Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet. Sverige kan förlora ett Världsarv. Hon hänvisar till Länsstyrelsens, Miljöprövningsdelegationens, beslut 2013-07-01 om avslag för fyra verk i Bottorp. De motstående intressen som fanns i det ärendet är ännu tydligare i detta. Regeringen har tidigare avslagit ansökan om lägre vindkraftverk i området. Etableringsområdet gränsar till Natura 2000-området Stora Alvaret som är skyddat enligt EU:s fågel- respektive

habitatsdirektiv. Vingarna på tre av verken sträcker sig 50 m in i det skyddade området. Höjden kommer att dominera stora delar av landskapet och riskerar att negativt påverka häckande rovfågelarter som skyddas genom Natura 2000-området.

Sveriges Ornitologiska förening (SOF) och Ölands Ornitologiska förening (ÖOF) samt Helene Lundkvist har överklagat samtliga beslut och i första hand yrkat att bygglov avslås samt att verksamheten förbjuds enligt miljöbalken. I andra hand yrkas att ärendena återförvisas för ny handläggning. Föreningarna begär att Naturvårdsverket ska få yttra sig. Särskilt känsliga miljöer som viktiga flyttstråk bör inte bebyggas med vindkraftverk. Ölands geografiska läge och form resulterar i stora koncentrationer av flyttfåglar vår och höst. Många fågelindivider gör upprepade sträckförsök och retursträcken går ofta mot nord-nordväst via Grönhögen-Albrunna-Södra Möckleby men även över Eketorp-Stormaren. Exakt var fåglarna flyger beror till stor del på vindarna. Av de arter som regelbundet sträcker förbi området finns åtta på den svenska rödlistan: bivräk, havsörn, kungsörn, fjällvråk, blå kärrhök, ängshök, pilgrimsfalk och tornseglare. Tolv observerade arter är upptagna i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv. MKB:n är otillräcklig för att kartlägga de sträck som berör området. De besök som gjorts kan möjligen skapa en uppfattning om de häckande arterna, men det saknas grundläggande fakta om fågelsträck liksom vilka rovfåglar som häckar i sträckens närhet. Det föreligger stor risk för påverkan på både häckande och sträckande fåglar. Fågelskyddsområdet Stormaren ligger drygt 1 km nordost om de planerade verken. Området är riksintresse för naturvård och friluftsliv. Södra Öland är det enda område som fortfarande omfattas av förordnande om skydd för landskapsbilden. Etableringen torde därför kräva dispens. Vindkraftsparken planeras i direkt anslutning till Natura 2000-området Stora Alvaret som är instiftat med stöd av både habitats- och fågeldirektiven. Även åtgärder utanför området kan

vara otillåtna om de riskerar att skada skyddsvärden inom området. Skyddade arter som ängshök och stenfalk, men även tillkomna havsörn, kungsörn och brun kärrhök, rör sig sannolikt under häckningstiden inom det planerade vindkraftsområdet. Större rovfåglar kolliderar proportionerligt sett oftare med vindkraftverk vilket får större betydelse för populationen. Studier från Gotland och USA visar på bl.a. högre kollisionsstal än vad som tidigare framkommit och andra studier visar att förekomsten av fåglar minskar i närheten av vindkraftverk. Inom 500 m är effekten 15-35 % densitetsminskning. Bl.a. blå kärrhök påverkas mest. Albrunna kalkbrott är mycket artrik vad gäller fladdermöss. 2 km skyddsavstånd bör tillämpas för kända eller potentiella kolonier av barbastell eller särskilt artrika lokaler. Det sydligaste verket planeras 40-60 m från vandringsleden Bergstigens avslutning som är välbesökt av friluftsentresserade.

Fritz Eriksson har överklagat besluten om försiktighetsmått och yrkat i första hand att Länsstyrelsen förbjuder verksamheten, i andra hand att ärendena återförvisas. Han har alternativt yrkat att Länsstyrelsen undanröjer besluten och förelägger verksamhetsutövarna att söka tillstånd enligt 9 kap miljöbalken. I vart fall yrkar han att Länsstyrelsen ändrar försiktighetsmått på det sätt som framgår nedan under rubriken *försiktighetsmått*.

Formella invändningar: Kommunen har underlåtit att göra en lokaliseringsprövning enligt 2 kap 6 § miljöbalken. Kommunen har underlåtit att pröva om verksamheten borde tillståndsprövas enligt 26 a § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH). Kommunen har inte prövat om verksamheten kräver en MKB. I vart fall har kommunen inte uttryckligen godkänt den MKB som upprättats.

Invändningar i sak: Besluten saknar uppgifter om verkens exakta placering trots att det är ett krav enligt översiktsplanen. Flera andra riktlinjer i översiktsplanen har

åsidosatts (samma invändningar som tidigare redogörelser, Länsstyrelsens anmärkning). Riksintressena för kulturvård Albrunna-Vickleby, Gräsgård-Segerstad, Sebberneby, Eketorp, Ås och Hulterstad-Stenåsa kommer att påverkas visuellt. Etableringen kommer att dominera områdena och konkurrera med enskilda element. Även Stora Alvarets öppna landskapsbild som är säregen och har stora skönhetsvärden påverkas. Vindkraftsutbyggnad strider mot ambitionerna i kommunens Turismstrategi 2012-2020. Etableringen kan medföra att världsarvsstatusen för Södra Ölands odlingslandskap förloras. Det ska göras en konventionskonform tolkning av Världsarvskonventionen. Etableringen får stor påverkan på fåglar och fladdermöss (*i denna del hänvisas huvudsakligen till vad som anförts av SOF och ÖOF med följande tillägg, Länsstyrelsens anmärkning*). Utredningen är inte tillräcklig för att kartlägga de sträck som berör området. De flesta observationer vid Albrunna stenbrott görs under perioden maj-juni, medan ytterst få görs på hösten. I närområdet finns boplatser för havsörn, kungsörn, ängshök, brun kärrhök och stenfalk. Brun kärrhök och tornfalk häckar också i stenbrottet. Fiskgjusar ses ibland vid kalkbrottet där vattenytorna har stor dragningskraft. Länsstyrelsens beslut om tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken (Natura 2000) hindrar inte att klagandena i dessa ärenden påtalar etableringens inverkan på Natura 2000-området och de arter som ska bevaras inom området. Ett skyddsavstånd om 2 km bör tillämpas i förhållande till fladdermöss.

Enskilda intressen: Fotomontagen är bristfälliga och inte rättvisande. Utsikten från hans fastighet spolieras och fastighetens värde minskar. Det är osäkert hur han drabbas av buller, och underlaget för beräkningarna är bristfälligt då fabrikat och modell inte har angetts. De korta avstånden mellan verken innebär risk för interferens. Risken för påverkan vid inversion påpekas särskilt. Kommunen uppmanas att begära en redovisning av lågfrekvent buller då det saknas forskning om hur större verk alstrar lågfrekvent buller.

Skäl för återförvisning: Kommunstyrelsens ledamöter var med några undantag jäviga vid beslutet då de tidigare (felaktigt) hemställt att kommunfullmäktige skulle bifalla ansökningarna. MKB har inte godkänts genom särskilt beslut.

Skäl för alternativyrkandet om tillståndsplikt: Det framgår inte om kommunen har beaktat kriterierna i bilaga 2 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar (MKB-förordningen). Med hänsyn till projektets omfattning och övriga kriterier i bilagan kan verksamheten antas medföra betydande miljöpåverkan. Vidare måste beaktas att etableringen gäller ett kontroversiellt område med stora kultur- och naturvärden samt att avstegen från vindkraftsplanen är av prejudicerande betydelse.

Försiktighetsmått: Förelagda försiktighetsmått är otydliga angående anläggning av vägar m.m. Det bör vara förbjudet att göra ingrepp i buskage som är tillhåll för höksångare. Byggstarten bör anpassas efter höksångarens häckning. Skyddsföreskrifter för fladdermöss bör tas in i beslutet avseende verken på Degerhamn 4:83 och 4:1.

Fritz Eriksson har vidare hänvisat till en promemoria av Göran Andersson och Stig Holmstedt, båda ornitologer. Andersson och Holmstedt har bl.a. anfört att fågelinventeringen är genomförd under alltför kort tid, att tonvikten i MKB är på marken och inte på vad som sker i luftrummet kring rotorblad samt i form av ljud- och skuggstörningar på fåglar.

Degerhamn Vind AB har vidhållit sin ansökan om bygglov och att driften av verken är förenlig med miljöbalken. Bolaget har godtagit att Länsstyrelsen skärper försiktighetsmåten till skydd för höksångare och fladdermöss om Länsstyrelsens finner skäl för det.

Handläggningen

Degerhamn Vind AB och Cementa AB har kompletterat utredningen med uppföljande inventering av sydpipistrell samt eftersök av havsörnsbo.

Inventeringens slutsats är att sydpipistrell förekommer i området under hösten men att aktiviteten av arten är mycket låg. Totalt har 94 inspelningar av sydpipistrell gjorts under 82 nätter. Arten förekommer sporadiskt under veckorna 34-36 samt 39-40. Det tyder på migration i två omgångar.

Eftersök/inventering av havsörnsbo genomfördes 26 och 27 november 2014. Inget havsörnsbo eller andra tecken på häckande havsörn kunde noteras i de genomsökta områdena.

Länsstyrelsen beslutade 2014-12-10 att avvisa yrkandena om inhibition av anmälningsärendena men att meddela inhibition av byggloven.

Klagandena har beretts tillfälle att yttra sig över Degerhamn Vind AB:s och Cementa AB:s kompletteringar. Klagandena har ifrågasatt inventeringarna av fladdermöss och havsörnsbon. De har framhållit att Länsstyrelsens naturenhet anser att området tycks vara en viktig vårlokal för fladdermöss vilket behöver utredas vidare. Inventeringen av havsörnsbon ger endast en ögonblicksbild som inte säger något om förekomsten över tid. Inventeringen saknar uppgifter om lämpliga boträd och viloträd.

Kommunstyrelsen i Mörbylånga har i yttrande uppgett att det tillkomna underlaget inte föranleder några ytterligare kommentarer.

Motivering till beslutet

Länsstyrelsen har samma dag som detta beslut meddelat beslut även i frågorna om bygglov för totalt sex vindkraftverk i samma grupp samt anmälan som gjorts enligt miljöbalken för den södra delen gruppen.

I det följande benämns vindkraftverken 1-6, där det nordligaste verket är nr 1 osv. Detta beslut rör följaktligen verken 1-3.

Talerätt

Enskilda får överklaga beslut enligt miljöbalken om de är berörda av beslutet. För att anses berörd måste en enskilds intressen av t.ex. äganderätt eller hälsa påverkas i en utsträckning som inte är helt försumbar eller tillfällig. Av handlingarna framgår att Stig Homstedt, Birgitta Ström, samt Eva och Lars Ettarp äger fastigheter eller är bosatta på avstånd om ca 4,5-6 km från etableringen. Även om verken kan vara synliga från det avståndet får risken för störningar för dessa personers hälsa eller egendom anses obefintlig. Carina Blomström-Lundqvist har anfört att hon tillbringat alla somrar på Öland, att hon äger en fastighet i Stora Rör (ca 4,5 mil från etableringsområdet) och överväger att vidareutveckla sin verksamhet på Öland. Länsstyrelsen anser

inte att vad Carina Blomström-Lundqvist har anfört ger henne talerätt. Nu nämnda personers överklaganden ska därför avvisas.

Ideella miljöorganisationers rätt att föra talan mot vissa beslut regleras i 16 kap 13 § miljöbalken. Även om rätten att överklaga försiktighetsmått efter anmälan inte uttryckligen omfattas av bestämmelsen ska den tolkas i ljuset av bl.a. EU-rätten (se referaten MÖD 2012:47 och 48, jmf även Högsta Förvaltningsdomstolens avgörande 2014-02-14, mål 5962-12). SOF och Ölands Ornitologiska förening har därför rätt att överklaga beslutet.

Tillståndsprövning?

Verksamheterna är inte var för sig eller tillsammans sådana att de är tillståndspliktiga enligt den vid tiden för anmälan gällande förordningen (1998:988) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) eller den nu gällande miljöprövningsförordningen (2013:251) (MPF). Något absolut hinder mot att behandla ärendena som anmälningar har alltså inte förelegat.

Enligt 26 a § FMH ska en prövning ske om verksamheten ska antas medföra en betydande miljöpåverkan och därmed behöver tillståndsprövas. Kriterierna i bilaga 2 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar ska beaktas. Kommunstyrelsen har inte självständigt gjort denna prövning utan, som det måste förstås, hänvisat till att Länsstyrelsen i beslut 2012-03-26 funnit att verksamheten inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Enligt Länsstyrelsens mening bör även en sådan formulering godtas som en ”egen” prövning. Att kommunstyrelsen fattat ett beslut med innebörden att verksamheten inte behöver tillståndsprövas kan därefter sägas framgå

motsatsvis av 27 § FMH som anger att kommunstyrelsen antingen ska besluta om försiktighetsmått eller förelägga om tillståndsprövning.

Utgångspunkter för prövningen

För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (2 kap 6 § första stycket miljöbalken).

Den valda platsen har stöd i kommunens Vindkraftsplan antagen oktober 2011 (laga kraft augusti 2013) som är ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Det aktuella området benämns ”16. Norra Albrunna” och beskrivs på s 88. Vindbruksplanen baseras på utredningen Ölandsvind 2009 där områden valts ut i en tre-stepsprocess. Vindbruksplanen är i och för sig inte bindande men ger vägledning och bör tillmätas stor betydelse i fall den är aktuell och detaljerad. Några av klagandena har hänvisat till Regeringens avgörande 1998-06-25 (ärende 97/755/PL) som avsåg etablering av betydligt lägre verk. I regeringens beslut framhålls att en etablering i ett så pass känsligt område i vart fall kräver starka skäl och en väl underbyggd översiktlig planering. Utbyggnad av vindkraft är ett led i det nationella miljömålet om begränsad miljöpåverkan. Länsstyrelsen anser därmed att det nu finns både starka skäl och en väl underbyggd översiktlig planering.

I det tematiska tillägget till översiktsplanen förordas etableringar av ojämna antal verk. Eftersom Cementa AB numera har återkallat ansökan om bygglov

för verk sex finns det inte skäl att närmare pröva huruvida det är olämpligt med ett jämnt antal verk.

Ansökan avser verk med *bestämda* positioner i motsatts till en s.k. open-box, dvs. ett närmare avgränsat område med möjlighet till fri placering inom området. En flyttmån om 50 per verk med angivande att slutlig placering ska bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten är vanligt förekommande i branschen.

Länsstyrelsen bedömer att det inte är fråga om några avsteg från översiktsplanen som påverkar den fortsatta prövningen.

Oavsett om etableringen har stöd i översiktsplanen måste en individuell prövning ske där särskild hänsyn bör tas bl.a. till de motstående intressen som identifierats i översiktsplanen (se Mark- och miljööverdomstolens dom 2014-11-05, M 2762-14). Länsstyrelsen konstaterar inledningsvis i denna del att det endast är i underliggande tjänsteskrivelse 2013-11-06 som skälen till besluten redovisas. Motiveringen är begränsad till att nyttan av verksamheten får anses överväga störningarna och att störningarna får anses vara acceptabla.

Underlaget i ärendet är dock sådant att det möjliggör en prövning nu vid Länsstyrelsen.

Allmänt om utredningen och underlaget för prövningen

Underlaget för prövningen av anmälningsärenden om vindkraftverk regleras i 25-25 a §§ FMH. I den utsträckning det behövs i det enskilda fallet ska en anmälan innehålla en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap miljöbalken.

Godkännande av MKB ska ske genom särskilt beslut i ärenden som inlett genom ansökan (6 kap 9 § miljöbalken). Något uttryckligt krav på godkännande i ärenden som inlett genom *anmälan* finns dock inte.

Länsstyrelsen delar i och för sig klagandenas inställning att MKB:n endast översiktligt redovisar det s.k. noll-alternativet, dvs. konsekvenserna av att verksamheten inte kommer till stånd. Några andra verkningar än att området förblir orört bedöms dock inte vara relevanta. Redovisningen av alternativa geografiska lokaliseringar är också mycket knapphändig.

Alternativredovisningen är inte endast ett inslag i framtagandet av en fullständig MKB utan ska ses som en del av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken (se NJA 2009, s 321) Syftet med redovisningen av alternativ är bl.a. att åskådliggöra verksamhetens miljöpåverkan genom att beskriva vilka konsekvenser som uppstår, eller inte uppstår, på andra platser. Det saknar betydelse för denna redovisning om verksamhetsutövaren faktiskt har tillgång till de alternativa områdena (rådigheten kan dock inverka på det slutliga valet av plats). Verksamhetens omfattning och typiska miljöpåverkan bör vara utgångspunkt för hur omfattande alternativredovisning som kan krävas. Motstående intressen kan skärpa kraven på alternativredovisningen medan t.ex. väl underbyggda nationella eller regionala planeringsunderlag kan minska kraven.

Den aktuella lokaliseringen har ett antal närmast unika egenskaper vilket medför att det är svårt att finna jämförbara alternativ; utanför Öland torde det vara helt orimligt. Länsstyrelsen bedömer därför att det får anses godtagbart att hänvisa till övriga områden i översiktsplanen. Bolagen har redovisat tre

alternativa formationer och motiverat den valda linjära placeringen som lämplig med hänsyn till visuell påverkan och till streckande fåglar.

Det är sökanden som bekostar och ansvarar för utredningen i ärenden enligt miljöbalken (se t.ex. 6 kap 10 § miljöbalken). Under framtagandet av utredning ska verksamhetsutövaren samråda med bl.a. kommunen och andra intressenter. Det finns därför ingen anledning att anmärka mot hur underlaget har tagits fram. I ärendena finns ett omfattande utredningsmaterial och en miljökonsekvensbeskrivning. Länsstyrelsen anser att utredningarna av buller, annan påverkan på människors hälsa m.m., landskapsbilden, naturvärden samt fåglar och fladdermöss har genomförts i den omfattning och med den noggrannhet som ärendena kräver. Inventering av fågel och fladdermöss har vid enstaka tillfällen förkortats eller störts av väderförhållandena. Det bedöms dock inte ha påverkat underlaget eller slutsatserna i någon nämnvärd utsträckning. Genom den kompletterande inventeringen av havsörnsbon anser Länsstyrelsen att det kan uteslutas att häckande havsörn förekommer i området. Även de frågetecknen som väckts kring förekomsten av fladdermusarten *pipistrell* får anses utredda genom den kompletterande inventeringen. Det får anses stå klart att området är en betydelsefull lokal för fladdermöss såväl på hösten som på våren. Ytterligare utredningar för att närmare avgöra exakt *hur* betydelsefullt området är som vårlokal behövs inte.

Natur- och kulturvärden

Etableringsområdet omges i norr, öst och syd av naturreservat. I väster finns bebyggelse som ingår som en del i riksintresset för kulturmiljövård.

Öland är i sin helhet av riksintresse med hänsyn till natur- och kulturvärdena (4 kap 1 och 2 §§ miljöbalken). Exploateringsföretag får komma till stånd endast det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdets värden. Södra Ölands odlingslandskap är upptaget på Unescos Världsarvslista. Skälen för att upptas i listan är att området tagit sin form från en lång kulturhistoria, anpassats efter de geologiska och topografiska förutsättningarna, samt att området är ett unikt exempel på hur mänsklig bosättning optimalt utnyttjar landskapet. De natur- och kulturvärden som världsarvsstatusen sammanfattar skyddas genom miljöbalkens- och plan- och bygglagens regler samt kulturmiljölagen (1988:950). Det finns därför ingen möjlighet att beakta världsarvsstatusen som en egen eller självständig grund i prövningen. Det är istället framförallt miljöbalkens hänsynsregler om lämplig lokalisering som blir avgörande.

Bolagen har bedömt att det inte bör uppstå någon oacceptabel konkurrens mellan landmärken och vindkraftverken då avstånd och proportioner har beaktats. Bolagen har redovisat landskapsanalys (Atrio Arkitekter och Wilark konsult, 2011-08-11). Bolagen har även redovisat påverkansunderlag på Stora Alvaret (Ecocom 2011-10-03). Stora Alvaret är klassat som Natura 2000-område och hyser mycket höga natur- och kulturvärden utifrån det unika landskapet och den flertusenåriga beteshävd. Endast ett av verken (nr 3) berör det skyddade området direkt och ianspråktar ca 0,2 hektar mark. Stora Alvaret är dock till ytan mycket stort och vindkraftsetableringen påverkar en förhållandevis liten del av området. De mer påtagliga kulturvärdena i det

direkta närområdet måste också anses vara begränsade till följd av den exploatering som redan har skett i form av kalkbrytning.

Länsstyrelsen har i samrådsyttrande 2012-09-20 anført bl.a. följande. Vindkraftsparken kommer att utgöra en visuell påverkan på riksintressen för kulturmiljövard Albrunna-Vickleby, Gräsgård-Segerstad, Sebberneby, Eketorp, Ås och Hulterstad-Stenåsa. Etableringen kommer att i hög grad konkurrera med enskilda kulturelement och dominera ett område med särskild kulturhistorisk karaktär. Även naturområdet Stora Alvaret innehåller stora kulturvärden då det har en säregen landskapsbild och stora skönhetsvärden.

Områden som är av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de värden som bör bevaras. Med påtaglig skada avses sådana åtgärder som kan ha en bestående negativ inverkan, eller som under en begränsad tid kan ha mycket stor negativ påverkan, på det aktuella intresset (Mark- och miljööverdomstolens dom 2014-05-13, mål P 223-14). Bedömningen bör så långt som möjligt ske objektivt utifrån hur de värden som bör skyddas har beskrivits. Området är ett närmast unikt exempel på en tusenårig markanvändning och indelning i agrar bebyggelse, odlad jord och betesmark. Vidare präglas området av flera distinkta och historiskt signifikanta tidsskikt som tillsammans speglar ett betydande tidsdjup. Det pedagogiska värdet av det tydliga och "lättlästa" landskapet är mycket högt. I nu nämnda hänseende anser Länsstyrelsen att vindkraftetableringen inte förtar områdets kulturhistoriska kvalitéer. I fråga om visuell påverkan från vindkraftverk bör hänsyn i första hand tas till sådana kulturhistoriskt värdefulla etableringar som uppförts för att vara dominerande i landskapet. I beskrivningen av riksintresset Albrunna-Vickleby framgår inte klart att det finns byggnadsverk med sådana värden även om ett flertal äldre kyrkobyggnader nämns. Klagandena har särskilt hänvisat till Södra Möckleby kyrka var torn reser sig

ca 28 m. Kyrkan är belägen inne i samhället och Länsstyrelsen kan, utifrån fotomontaget vid punkt 5, Alunskolan, inte se att någon konkurrens uppstår vid betraktande norrifrån. Från fotopunkterna 7 (Kvinnsgroda) och 20 (Albrunnalund) där den tänkta etableringen betraktas österifrån respektive söderifrån, kan kyrktornet inte tydligt urskiljas. Avstånden till övriga riksintresseområden för kulturmiljön är så stora att den visuella påverkan bedöms vara liten. Även Stora Alvaret är av riksintresse till följd av områdets Natura 2000-status (4 kap 1 och 8 §§ miljöbalken). I bevarandeplanen fastställd 2005-08-15 noteras att den öppna landskapsbilden är mycket säregen och har stora skönhetsvärden. Länsstyrelsen kan dock inte finna några konkreta uttalanden till skydd för just det intresset. Att anläggningar inte bör komma till stånd *inom* området hindrar inte att de etableras utanför oavsett om det skulle kunna medföra visuell påverkan över gränsen. Länsstyrelsen anser vidare att Natura 2000-skyddet, dvs. skydd för arter och habitat, inte utan vidare kan tillämpas så att det även omfattar kulturmiljö och liknande omgivningspåverkan.

Utan några specifika uttalanden kan endast generella bedömningar av etableringens påverkan göras. Länsstyrelsen konstaterar att etableringens omfattning, i förhållande till de skyddsvärda områdenas storlek, är mycket liten. Någon oacceptabel risk för påtaglig skada på de skyddade områdena kan därmed inte anses föreligga.

Särskilt om landskapsbilden

Stora delar av södra Öland omfattas alljämt av skydd för landskapsbilden. Etableringsområdet ligger dock inte inom det skyddade området. Genom den tillåtlighetsprövning som sker i samband med en anmälan enligt miljöbalken

åsidosätts dessutom kravet på tillstånd enligt naturvårdslagens bestämmelser om landskapsbildskydd (se Mark- och miljööverdomstolens dom 2013-02-13, mål M 8238-12).

En relativt omfattande landskapsanalys med fotomontage ingår i anmälningshandlingarna. Områdets flacka karaktär gör att verken syns på långt håll. På längre avstånd kommer dock faktorer som ljus och himmelbakgrund att påverka synligheten. Först på ca 7 km avstånd är verken nära nog dolda från de fotopunkter där synfältet är så långt. Vid ca 1,5 – 5 km avstånd är dock det visuella intrycket begränsat genom att verken sammanfaller med kraftledning eller skog. Påverkan på landskapsbilden är som störst vid Pilekulla och Stormaren, ca 1 km respektive 1,4 km från verken. Länsstyrelsen anser att avstånden i kombination med den valda linjära placeringen innebär att tillräcklig hänsyn har tagits till hur verken påverkar landskapsbilden.

Mark- och miljööverdomstolen har i dom 2014-01-24, M 9650-12, ansett att det inte var tillåtligt att etablera 83 vindkraftverk på ett sätt som skulle medföra en ”påtagligt negativ landskapsbildefekt” och att en by ”nära nog inringades av vindkraftverk.” Överdomstolen godtog dock ett andrahandsyrkande om 53 verk. Viss påverkan på naturupplevelse från ett område av riksintresse kunde därmed godtas. Mot bakgrund av att det är fråga om ett begränsat antal verk bedömer Länsstyrelsen att påverkan på landskapsbilden i detta ärende kan accepteras.

Påverkan på naturvärden – fåglar och fladdermöss

Södra Öland är ett betydelsefullt område för fågellivet utifrån närheten till havet och det geografiska läget. Vid inventeringen har totalt 88 arter observerats. De uppgifter som har lämnats av klagandena belyser också att området är betydelsefullt för fågellivet.

Under kommunens handläggning har Länsstyrelsen 2012-09-20 anfört att det saknas uppenbara motsättningar mellan fågellivet och den anmälda verksamheten utöver de som omfattas av Natura 2000-områdets skydd.

I underlaget för de nu aktuella ärendena ingår Påverkansunderlag Stora Alvaret (Ecom 2011-10-03) som belyser inventerade naturvärden och förekomst av det fågelliv som omfattas av Natura 2000-områdets bevarandeplan. Underlaget redovisar även konsekvenserna av vindkraftsetableringen. Länsstyrelsen meddelade tillstånd enligt bestämmelserna om Natura 2000-områden och det beslutet vann laga kraft 2013-10-07 sedan Mark- och miljööverdomstolen fastställt underinstansens beslut att avvisa överklaganden från enskilda. Som några av klagandena har påpekat (vilket också överdomstolen erinrade om) finns i dessa ärenden inget hinder för enskilda med klagorätt i övrigt att åberopa påverkan på Natura 2000-området som grund för upphävande. Länsstyrelsen finner dock inte att det nu finns något skäl att göra en annan bedömning än att etableringen kan godtas ur Natura 2000-perspektivet. Beträffande ängshöken kan följande tilläggas.

Länsstyrelsens naturvårdsenhet har anfört att ängshök har noterats häcka ca 1,4 km från närmaste verk. När frågan om tillstånd enligt Natura 2000-bestämmelserna prövades angavs att inga häckningar närmare än 2,5 km förekommit de senaste 6 åren. Ängshök ingår bland de arter som Natura 2000-

området avser att skydda. Naturvårdsverket har tagit fram ett åtgärdsprogram för ängshöken (Rapport 6465, åtgärdsprogram för ängshök 2011-2015). I åtgärdsprogramet framgår bl.a. följande. Vindkraftverk 0-1 km från boplatser är sannolikt helt förödande, men all placering av vindkraftverk inom 5 km från boplatsen har en negativ inverkan på häckning. Graden av påverkan kan väntas variera beroende på jaktrevirets utseende. Länsstyrelsen noterar att rapporten är författad av Staffan Rodebrand, som även lämnat uppgifter under sökandenas utredning av platsens lämplighet för vindkraftsetablering. Rodebrand har därvid uppgett att ängshökens jaktrevir kan påverkas men att etableringen inte torde påverka häckande ängshök i någon större negativ utsträckning.

Av åtgärdsprogrammet för ängshök framgår vidare bl.a. följande. Ängshöken jagar i öppna marker, den undviker vindkraftverk men kan påverkas genom att bytesleveranserna blir längre om den måste flyga förbi verken. Åtgärdsprogrammet behandlar inte kollisioner som en riskfaktor. Studier i Spanien (M de Lucas et. al. *Effects of wind farms on a Montagu's harrier population in Southern Spain*) antyder också att kollisionsrisken är liten. Med hänsyn till att det är fråga om ett mycket stort öppet område, att verken placeras i vad som måste betecknas som utkanten av det lämpliga jaktreviret och att endast två observationer gjordes (sannolikt en och samma individ) under inventeringen anser Länsstyrelsen att den eventuella förlusten av jaktrevir eller störningen i form av längre bytesleveranser torde bli försumbar.

Av utredningen (Ecocom, 2011 "Inventering vid kalkbrottet i Degerhamn av fågel 2010 och naturvärden 2011") framgår vidare att förekommande rovfågelarter inte kräver några särskilda hänsynstaganden eller att de har sina

häckningsplatser på betryggande avstånd. Det är endast brun kärrhök och eventuellt ormvråk som konstaterats häcka inom eller i direkt anslutning till området. Utöver det finns muntliga uppgifter om tornfalk häckande i kalkbrottet. I forskning som refereras i Naturvårdsverkets syntesrapport (s 33) återfinns ormvråk och tornfalk bland de tio vanligaste kollisionsoffren. Ingen av de tre nämnda arterna finns med på den s.k. rödlistan. Enligt Länsstyrelsens bedömning utgör förekomsten av ovan nämnda fågelarter inte i sig att lokaliseringen är olämplig.

I samband med att Länsstyrelsen meddelade tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken gjordes bedömningen att vindkraftsetableringen inte kommer att innebära någon habitatsförlust för höksångare om buskage sparas. Vissa försiktighetsmått har i anmälningsärendet (samt även i tillståndet enligt 7 kap 28 a § miljöbalken) föreskrivits avseende anläggningsperioden för att minska påverkan på höksångare under de känsliga häckningsperioderna.

De betydande fågelsträck som berör södra Öland koncentreras framförallt kring kustbandet, 1 km från etableringsområdet, och öns östra sida (schäferiängarna) där det finns föda på s.k. strandängar. De sträck som inte följer kustlinjen utan korsar ön är koncentrerade utanför etableringsområdet, även om sträcken sannolikt påverkas i hög utsträckning av väder och vindförhållanden. Av särskild betydelse i detta sammanhang torde vara alvarsjön i Stormarenområdet, 1,2-1,3 km från närmaste verk.

Fågelutredningens slutsats är att det under vissa dagar i april-maj och oktober kan passera större mängder gäss, främst vitkindade gäss. Störningen på sträckande gäss får vanligtvis anses vara liten då de undviker vindkraftverk; även i dimma och i mörker. Placeringen av verken i nord-sydlig riktning bör också minska risken för kollisioner med flyttfåglar. Eventuella energiförluster till följd av att fåglar behöver väja för att undvika verken torde vara små då

det är fråga om ett litet antal vindkraftverk. Länsstyrelsen finner därmed inte skäl att frångå bedömningen att påverkan på sträckande flyttfåglar får anses begränsad.

I närheten av vindkraftetablering kan habitatstörningar uppkomma. Risken för habitatsförluster bedöms dock som låg mot bakgrund av att verken planeras att uppföras i anslutning till åkermark och stenbrottet. I nordöstra delen består området av bl.a. betade fuktängar med höga naturvärden och exploatering här måste ske med försiktighet.

I närheten av verk 2 och 3 har marken särskilda naturvärden i form av fuktängar (6410). Hydrologin och vattenkemin får inte påverkas negativt, t.ex. genom dikning. Fundamentet och tillhörande markarbeten för verk 3 kommer att ianspråka en mindre del av Natura 2000-området. Naturtypen på platsen beskrivs som förhållandevis artfattig och inga rödlistade arter har påträffats vid inventering. Hydrologin är redan påverkad av kalkbrottet och troligen även av den närliggande grusvägen. Det framhålls också att ett flertal grävda diken går genom naturtypen i öst-västlig riktning. Etableringen av vindkraftverket innebär dock ingen ytterligare försämring av bevarandestatusen. Länsstyrelsen godtar den bedömningen.

Utredningen (Ecocom 2011-10-17) visar att det förekommer ett stort antal fladdermusarter framförallt i kalkbrottet som är en vindskyddad miljö med tillgång till vatten. Nio arter har identifierats. Huvudsakligen består populationerna av dvärgfladdermus och nordisk fladdermus, som är de två vanligaste arterna i landet. Även trollfladdermus förekommer i nämnvärd omfattning. De tre nu nämnda arterna är kollisionsbenägna då de jagar insekter som samlas på hög höjd runt vindkraftverk. Kompletterande

inventering av *pipistrell* har genomförts. Länsstyrelsen ansluter sig i och med den kompletterande utredningen till utredningens slutsats att det sannolikt har varit tillfälliga, migrerande, exemplar av *pipistrell* som registrerats. Faunan är koncentrerad till dammarna i etableringsområdets södra del och den västliga dammen beskrivs som en rik miljö där artrikedomen och aktivitet är som störst. Åkermark och trädlös betesmark anses vara lågriskmiljöer avseende fladdermöss. Antalet observerade arter kring de tre nordligaste verken (lokal 1 och 6 i fladdermusutredningen) är ”betydligt lägre” än det övriga området. Vid verk 4 (lokal 6 i fladdermusutredningen) uppger utredningen att aktiviteten varit kontinuerligt låg under både augusti och september. Utredningen föreslår inga skyddsåtgärder för de tre nordligaste verken. Länsstyrelsen godtar den bedömningen. Fritz Erikssons yrkande om försiktighetsmått till skydd för fladdermöss ska följaktligen avslås.

Inverkan på hälsa, buller och skuggning m.m.

Kommunstyrelsen har föreskrivit försiktighetsmått om buller och skuggning som motsvarar vad som är allmänt accepterat i praxis. Beräkningarna har gjorts med programmet Soundplan 7 enligt standarden Nord2000 av konsultföretaget ÅF Ingmansson. Beräkningarna har utgått från vindstyrka 8 m/s på 10 m höjd och en markrålängd om 0,05 vilket motsvarar det referensvärde vid vilket ljudeffekten oftast anges enligt standard (Naturvårdsverkets rapport 6241, Mätning och beräkning av ljud från vindkraft vägledning 2013-06-10). Det ankommer på Bolaget att anpassa sin verksamhet i förhållande till andra bullrande verksamheter så att försiktighetsmått kan innehållas.

I de fall kommunen i sin översiktsplan har pekat ut områden där låga bakgrundsljudnivåer är särskilt eftersträvansvärda, s.k. tysta områden, kan det vara motiverat att föreskriva försiktighetsmått om en högsta bullernivå om 35 dB(A). Mörbylånga kommun har i sin översiktsplan från 2007 angett att tysta områden ska inventeras och redovisas senast 2010 (ÖP 2007 s 175). I förslaget till översiktsplan 2014, har det däremot angetts att de exceptionellt stora sammanhängande områden som finns i kommunen fyller samma funktion som utpekade tysta områden (förslag till ÖP 2014, s 272). En sänkning till 35 dB(A) enbart på grund av närheten till fritidshus är inte motiverad i dessa ärenden.

Beträffande lågfrekvent buller framgår det av Naturvårdsverkets syntesrapport (6467) att det saknas vetenskapliga belägg för att lågfrekvent buller är skadligt för människors hälsa (se även ”Kunskapssammanställning om infra- och lågfrekvent ljud från vindkraftsanläggningar: Exponering och hälsoeffekter” slutrapport till Naturvårdsverket, reviderad slutversion 2011-11-28). Den ståndpunkten har i och för sig ifrågasatts i domstolspraxis (bl.a. Mark- och miljödomstolen i Växjö dom 2015-01-12, M 3188-14). Mark- och miljööverdomstolen har, såvitt Länsstyrelsen känner till, inte aktivt föreskrivit något särskilt villkor om lågfrekvent buller (se t.ex. MÖD dom 2014-01-24, M 9650-12) men har å andra sidan inte heller upphävt sådana villkor eller försiktighetsmått. Folkhälsomyndigheten (tidigare Socialstyrelsen) har utfärdat vägledning om vilka nivåer av lågfrekvent buller som kan accepteras (FoHMFS 2014:13, allmänna råd om buller inomhus). Enligt Länsstyrelsens mening utgör det inget hinder mot verksamheten att lågfrekvent buller inte har utretts särskilt då tillsynsmyndigheten kan föreskriva ytterligare försiktighetsmått om det skulle visa sig behövas.

Övriga invändningar

Länsstyrelsen anser inte att verksamheten aktualiserar något behov av dispens från artskyddsförordningen.

Länsstyrelsen anser inte att det har förekommit jäv vid beslutsfattandet.

Av sammanträdesprotokollet framgår att frågan om att beakta yttrande från ICOMOS m.m. var föremål för särskild omröstning varefter det beslutades att avgöra ärendet samma dag. Länsstyrelsen anser inte att beslutet fattats på ett bristfälligt underlag eller på något annat sätt inte tillkommit i laga ordning.

Efterbehandlingsfrågan har i tillräcklig omfattning reglerats genom försiktighetsmått och Bolagens åtaganden.

Påverkan på fastighetsvärden och kommunens turismstrategi är inte frågor som behandlas i denna prövning.

Sammanfattning

Etableringen avses att genomföras i ett område där de motstående intressena, framförallt fågel och fladdermöss samt visuella natur- och kulturvärden, gör sig starkt gällande. Det innebär dock inte att en viss verksamhet aldrig får komma till stånd i området. Avgörande är istället om verksamheten i det

enskilda fallet går att förena med miljöbalkens och PBL:s hänsynsregler. Sökandena har identifierat och beskrivit de motstående intressen som finns vid den aktuella platsen. Lämpliga försiktighetsåtgärder i form av avstånd och placering har iakttagits för att minimera verksamhetens omgivningspåverkan. Enligt Länsstyrelsens bedömning har sökandena visat att det går att bedriva vindkraftsverksamheten på ett sätt som uppfyller hänsynsreglerna.

Beslutet har fattats av chefsjuristen Carl Stenberg efter föredragning av juristen Carl-Axel Persson (avvikande mening).

Handlingen är signerad digitalt och har därför ingen namnunderskrift.

Carl Stenberg

Carl-Axel Persson

Anvisningar för överklagande, se bilaga

Beslutet får överklagas inom tre veckor från det att parten fick del av beslutet. Överklagandet, som ska vara skriftligt, ställs till Mark- och Miljödomstolen i Växjö men lämnas in till Länsstyrelsen.